

Izložba o prvom štrajku

U Osijeku 1905. diglo se 4000 radnika i na njih se pucalo bez milosti

Štrajkaši su tražili da ne rade više 12 sati na dan za malo novca. Nijedan zahtjev nije im uvažen, a poslodavci su na njih poslali oružništvo

Suzana Lepan Štefancić
kultura@vecernji.net
OSIJEK

Na noge se diglo gotovo četiri tisuće radnika iz osječkih tvornica. Izašli su na ulice, glasno vičući kako ne žele više raditi po 12 sati na dan, i to za izuzetno malo novca. Izjurili su za njima i redarstvenici, pa i oružništvo. Osječki generalni štrajk iz proljeća 1905. bio je prvi opći štrajk u Hrvatskoj. Pala je i prva radnička žrtva, 16-godišnjeg Srečka Kulundžića ustrijelio je redarstvenik.

Počeli su stolari

Izložba o štrajku otvorena je sinoć u Muzeju Slavonije u Osijeku, u godini 110. obljetnice radničke pobune. Informacije su "iskopali" i istražili studenti povijesti s osječkog Filozofskog fakulteta. – Izložili smo desetak predmeta, što je zapravo malo. Nisu čak svi ni striktno vezani za pobunu i 1905. Donjogradska Kožara nije štrajkala, ali šivaća mašina iz te tvornice svjedoči o razvoju industrije. Govore svi zajedno o društvu toga doba – kaže Denis Detling, ravnatelj Muzeja Slavonije. Gotovo 25 tvornica radilo je punom parom u Osijeku prije stotinjak godina, što je današnjim generacijama teško povjerovati. Ne zna se točno koliko ih je bilo u štrajku. Demonstracije su započeli stolari tvornice namještaja Povischil & Kaiser u svibnju. Njihovih je ruku djelo i stolac koji visi uz prozor muzeja. Borili su se za deset posto veće plaće te smanjenje radnog vremena na deset sati. Poslodavci su odbili bilo kakve pregovore. Zaposlenici nisu imali potporu institucija ni političkih stranaka. Podigli su logor u krčmi Adolfa Bissera u Strossmayerovoj ulici. – Boce iz Šemperove pivovare

podsjecaju na zanimljivu činjenicu da su se baš u gostionicama razradivale ideje za koje su se borili radnici – pokazuje nam Detling metalnu košaru s dvjema bocama.

Lov po ulicama

Odvodi nas do panela s fotografijom groba Srečka Kulundžića. Briački naučnik "bez otca i majke" pokopan je na Aninu groblju, a grob mu je na popisu zaštićenih. Po ondašnjim novinama, štrajkaši su napali redarstvenike 10. svibnja pa su se oni skrili u Ružinoj 72. Pronašao ih je mladi naučnik i povikao "ovdje su žandari". Ubrzo se začuo hitac s prozora.

– Pucao je redarstvenik Dane Žegarac, koji je u lipnju oslobođen optužbi za ubojstvo, uz obrazloženje da je pucao u samoobrani – kaže ravnatelj. Pokazuje nam i osmrtnicu Eugena Gayera, tadašnjeg kapetana gradskog redarstva. U jeku nemira tražila se čak

Gotovo nevjerovatno zvuči da je prije sto godina u Osijeku radilo 25 tvornica

i njegova glava. Umro je godinu dana kasnije. Pobuna je ugušena oko 15. svibnja. "Tek se 30-ak radnika tvornice Povischil & Kaiser nije vratilo na posao, ulicama šecu besposleni radnici, vojska čuva paromlin, tvornicu žigica, plinaru", piše na muzejskim panelima. Šesnaest štrajkaša završilo je na sudu, a proces se vodio od 15. do 21. lipnja. Osuđeni su na kaznu teške tamnice, a neki su bili prisiljeni napustiti Osijek. Svih desetak izloženih predmeta i inače je dio osječke muzejske građe. Paneli s pričom o generalnom štrajku mogu se preseliti u škole, kao zanimljiva lekcija iz povijesti.

– Stručne radove studenata stavili smo u katalog. Cilj nam je i bio upoznati studente povijesti s istraživanjem i radom u muzeju – zaključuje. ●